

ХУЛОСАИ КОМИССИЯИ ЭКСПЕРТИИ

шурои диссертатсионии 6Д.КОА-119-и назди Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» ба диссертатсияи Юнусова Зебо Умаровна дар мавзуи «Ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ӯзбек» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14. Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ)

Мутобиқати мухтавои диссертатсия ба шиносномаи илмӣ ихтисоси пешниҳодшуда. Диссертатсияи Юнусова Зебо Умаровна ба яке аз мавзӯҳои муҳими забоншиносии тоҷик – таҳқиқи ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ӯзбек бахшида шудааст. Қобили зикр аст, ки истилоҳшиносӣ чун соҳаи муҳими забоншиносӣ дерест, ки диққати махсуси коршиносонро ҷалб менамояд. Бавижа, дар охири садаи XX масъалаи мазкур муҳимияти хосро касб намуда, оид ба қазияҳои умумӣ, миллий ва соҳавӣ асару таҳқиқоти гуногунҷаҳму мухталифдараҷа ба таърифи расидаанд, ки аз паҳно гирифтани омӯзиши он шаҳодат медиҳад.

Аз ин ҷост, ки алҳол дар забоншиносии умумӣ ва миллии тоҷикӣ ӯзбек масъалаҳое чун муайян намудани пайдоиш ва ташаккули истилоҳшиносии забон ҳамчун гурӯҳи алоҳида, ҳамгунии истилоҳот, гуногуншаклӣ ва маъноии парадигмавии истилоҳот ва руҳдоди ҳодисаи сервализагӣ (полифункционалӣ), ҳаммаъноӣ (синонимия) ва ғ. ғанӯз омӯхта нашудааст.

Низоми истилоҳоти парадигмавӣ бо қазияҳои фонетика алоқаманд аст. Шиносоӣ бо забон тавассути овоз оғоз меёбад, ки он воҳиди хурдтарини нутқи хаттӣ ба шумор меравад. Тавассути овоз (фонема) морфема, лексема, фразема ва глоссема, ки дар соҳаҳои фонология, морфемика, калмасозӣ, лексикология, морфологияи забоншиносӣ омӯхта мешаванд, ба вуҷуд омадаанд. Инчунин, онҳо дар илми забоншиносӣ, ки алоқа ва муносибати ин гуна ҳодисахоро меомӯзанд, эҳтиёҷи иҷтимоӣ пайдо намудаанд. Ба даст овардани истиклоли давлатӣ дар кишварҳои Осиёи Марказӣ ва рушди иқтисоди миллий чун омилҳои инкишоф ва ғанӣ гардидани забони халқҳои

кишварҳои мазкур низ боиси раvнаки забоншиносии миллӣ гардид. Аз ҷумла, дар диссертатсия омадааст, ки дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек як қатор таҳқиқот вобаста ба муайян намудани моҳияту табиати миллии забонҳои номбурда рӯйи кор омадаанд.

Забоншиносон ҷиҳати ба танзим даровардани низоми умумии истилоҳӣ, ташреҳу тавзеҳи онҳо дар забонҳои тоҷикӣ ва ўзбекӣ, дарёфти роҳу усули истилоҳсозӣ таҳқиқоти назаррасро иҷро намудаанд, ки омӯзиши низоми истилоҳоти забоншиносӣ ҳам ба қатори ин гуна паҷуҳишҳо ворид мешавад. Забони ҳар як миллат ва низоми истилоҳоти он бо гузашти давраҳои таърихӣ ба тағйироти гуногун дучор меояд, ки тадқиқу муайян кардани он аз ҷумлаи муаммоҳои забоншиносии миллӣ ба шумор меравад. Чунин дигаргунӣҳо вобаста ба истилоҳоти забоншиносӣ ва соҳаҳои он дар Тоҷикистон низ ба вуҷуд омад ва ба зиммаи забоншиносони тоҷик вазифаи бомасъулиятро гузошт.

Баробари дар Тоҷикистон мақоми давлатиро соҳиб гардидани забони тоҷикӣ, дар мақомоти давлатӣ баҳри татбику амалӣ сохтани он тадбирҳои мушаххас андешида шуданд. Дар муассисаҳои таҳсилоти умумии миёна, коллеҷҳои касбӣ, литсейҳо ва гимназияҳо ба омӯзиши ҷанбаҳои илмӣ ва амалии забони тоҷикӣ эътибори махсус дода мешавад.

Дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, ки таълим ба забони ўзбекӣ ва ё ғайритоҷикӣ ба роҳ монда шудааст, фанни «забони давлатӣ» ба сифати фанни таълимӣ ҷорӣ гардид. Дар назди факултети филологияи ўзбеки Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобочон Ғафуров шуъбаи махсус ба фаъолият оғоз кард, ки дар соҳаи мазкур мутахассис тайёр менамояд. Тибқи эҳтиёҷоти иҷтимоӣ омӯзиши забони тоҷикӣ дар муқоиса бо забони ўзбекӣ ва забонҳои дигар ба муаммои ҳалталаби забоншиносии синхронӣ-типологӣ табдил ёфт.

Таҳқиқоти пешниҳодшаванда «Ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек» низ бо эҳтиёҷи

иҷтимоӣ интиҳоб шудааст. Ҳамаи масъалаҳои зикргардида омилҳои муайянкунандаи аҳаммияти илмӣ мавзӯи таҳқиқоти мазкур мебошанд.

Аз ин рӯ, интиҳоби мавзӯи диссертатсияи мазкур аз ҷиҳати илмӣ асоснок, мубрам ва ҷавобгӯи талаботи забоншиносии муосир буда, дар ин самт таҳқиқоти тоза маҳсуб меёбад.

Мутобиқати мавзӯ ба самтҳои афзалиятноки илм дар ҷумҳурӣ. Мавзӯи диссертатсия, ки «Ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ӯзбек» унвон дорад, ба шиносномаи илмӣ ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14. Забоншиносии типологӣ ва муқобилавӣ) пурра мувофиқ мебошад.

Пажӯҳиши мазкур тибқи барномаи дурнамои корҳои илмӣ таҳқиқотии кафедраи забони тоҷикӣи МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» «Масъалаҳои мубрами забоншиносии тоҷик: таҳқиқоти муқоисавӣи забонҳо» таҳия шудааст. Ҳамзамон бо мавзӯи илмӣ-таҳқиқотӣ ва талаботи асосии барномаҳои давлатӣ, концепсияи миллӣ ва нақшаҳои стратегӣ ба мисли «Барномаҳои рушди забони давлатӣ барои солҳои 2020- 2030» (аз 28.11 2020, таҳти № 6477) Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи самтҳои афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025» (аз 26.09.2020, № 5037) алоқаманд аст.

Муқаммал инъикос ёфтани муҳтавои кори диссертатсионӣ дар таълифоти нашршудаи доктараб. Натиҷаҳои илмӣ диссертатсия дар 1 монография, 19 мақола, аз ҷумла 3 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 1 мақола дар маҷаллаи тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии Ҷумҳурии Ўзбекистон ба таъъ расидааст, ки бо мазмун ва мавзӯи диссертатсия бевосита алоқаманд буда, ба талаботи бандҳои 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ гардидааст,

мутобиқат мекунад. Автореферати диссертатсия фарогири мазмуну мухтавои диссертатсия мебошад.

Талабот нисбат ба наشري натиҷаҳои асосии диссертатсия. Интишороти довталаб аз лиҳози мазмуну мухтаво ва миқдор ба талаботи сархати якуми Тартиби додани дараҷаи илмӣ (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, № 267) мутобиқат мекунад. Ҳамзамон диссертатсияи мазкур бо мавзуи илмӣ-таҳқиқотӣ ва талаботи асосии барномаҳои давлатӣ, концепсияҳои миллӣ ва нақшаҳои стратегӣ, амсоли «Барномаҳои рушди забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020-2030» (аз 28. 11. 2020, № 647), Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи самтҳои афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ ва илмию техникӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025» (аз 26. 09.2020, № 503) робитаи зич дорад.

Эътимоднокии натиҷаҳои тадқиқоти диссертатсионӣ, пеш аз ҳама, дар он асоснок мегардад, ки натиҷаи таҳқиқот дар дарсҳои назариявӣ ва амалии факултети муҳандисӣ-омӯзгории Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» истифода шудааст. Ҳамчунин довталаб муқоисаи истилоҳоти фонетикӣ ва фонологии забоншиносии тоҷик ва ўзбекро анҷом дода, тарзу дараҷаи татбиқи падидаҳои мантикӣ ва семантикиро ба монанди гиперонимия, гипонимия, эквонимия, партонимия, градуонимияро дар низоми истилоҳоти соҳаи мавриди назар ба таҳқиқ гирифта, барои нишон додани умумияту хусусияти онҳо мисолҳои мушаххасро ба таҳлил гирифтааст ва ин аз наватарин навидҳои илми забоншиносии муосир маҳсуб меёбад.

Татбиқи натиҷаҳои илмӣ дар истеҳсолот, пешниҳоди манфиатҳои иқтисодӣ. Аҳаммияти амалии таҳқиқоти мазкур дар он аст, ки тибқи маводи он таълими фанни тахассусиро ба роҳ монда, курс ва семинарҳои махсус ҷорӣ намудан мумкин аст. Ғайр аз ин, маводи таҳқиқот барои тартиб додани луғатҳои нав оид ба истилоҳҳои забоншиносии тоҷик ва ўзбек заминаи бозэтимоди иттилоотӣ буда метавонад. Аз маводи таҳқиқот дар омода

намудани китобҳои дарсӣ ва дастурҳо барои литсей, коллеҷҳои касбӣ ва мактабҳои таҳсилоти умумию олий метавон истифода бурд ва ғайра.

Комиссияи экспертӣ диссертатсияи Юнусова Зебо Умаровна дар мавзуи «Ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14. Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ) баррасӣ намуда, **Қ А Р О Р М Е К У Н А Д:**

1. Диссертатсияи Юнусова Зебо Умаровна дар мавзуи «Ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14. Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ) ба ҳимоя қабул карда шавад.

2. Комиссияи экспертӣ муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ-тадқиқотиашон ба ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14. Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ) мувофиқат доранд, ба ҳайси муқарризони расмӣ пешниҳод менамояд:

– Зокиров Мухторалӣ Турдалиевич – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забоншиносии Донишгоҳи давлатии Фарғонаи Ҷумҳурии Ўзбекистон;

– Эгамназаров Ҳамза Ҳакназарович – номзади илмҳои филологӣ, дотсент, мудир кафедраи забонҳои хориҷии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон.

3. Ба сифати муассисаи пешбар **Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода** тавсия дода шавад.

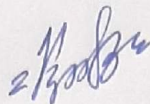
4. Розигии хаттии муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар тибқи тартиби муқарраргардида гирифта шаванд.

5. Барои ҷойгир намудани эълон оид ба ҳимояи расмӣ диссертатсия дар сомонаҳои расмӣ Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии

Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» ва Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон розигӣ дода шавад.

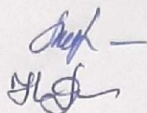
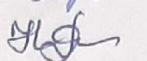
6. Барои чопи автореферат бо ҳукуки дастнавис (то 100 адад) ва ирсол гардидани он ба суроғаҳои таъиншуда иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи экспертӣ:
доктори илмҳои филологӣ, дотсент

Кӯрғонов З.Д.

Аъзо:
номзади илмҳои филологӣ, дотсент
номзади илмҳои филологӣ, дотсент

Неъматуллаева М.Н.
Пулодова Н.Ю.

«Имзоҳои Кӯрғонов З.Д. ва Неъматуллоева М.Н.-ро тасдиқ мекунам»

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хучанд
ба номи академик Бобочон Ғафуров»

Сайдуллозода З. С.

« 16 » 09 соли 2026-ум

«Имзои Пулодова Н.Ю.-ро тасдиқ мекунам»

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес
ва сиёсати Тоҷикистон

Бобоев А.Х.

Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Хучанд. мкр 17, х.1.

Тел.: +992342223811

E-mail: tsulp@rambler.ru.

« 16 » 09 соли 2026-ум